

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

ה"קניינים" בעבודת האדם

עבודת האדם – להקנות ה"גוף" וה"פירות" להשי"ת / ה"בינוני" כל חייו במלחמת היצר – ונוצח בה / רק הצדיק "מקנה" את ה"פירות" שלא באו לעולם

בפרשתנו נאמר ציווי התורה "בדין מקח וממכר . . . וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד" וגו' (לשון הרמב"ם בספר המצות מ"ע רמה).

והנה, אחד הכללים שנאמרו בדיני הקניינים, הוא ש"אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם" (רמב"ם הל' מכירה ריש פכ"ב), והיינו שאדם יכול להקנות לזולתו אך ורק דבר שכבר בא לעולם, ואין בכוחו להקנות דבר שעדיין אינו במציאות, שלכן "המוכר פירות דקל לחבירו, יכול לחזור בו אף לאחר שבאו הפירות לעולם" (רמב"ם שם הל' ב), כי כאשר מכר פירות הדקל, עדיין לא באו אלו לעולם, ואין בכוח המוכר להקנותם.

ורק כאשר מוכר לקונה את גוף האילן, אזי ממילא הפירות שייצאו בעתיד מהאילן יהיו שייכים ללוקח.

והנה, כל ענייני ההלכות שבתורה, הרי נוסף לפירושן הפשוט, הן "עצות מרחוק מגדול העצה, לתקן הדעות וליישר כל המעשים" (רמב"ם תמורה יד, ג), והיינו, שבכל הלכה והלכה יש תוכן רוחני והוראה בעבודת האדם לקונו, ועל כן יש לבאר הלכה זו ד"דבר שלא בא לעולם", בעבודת הבורא ית"ש.

עבודת האדם – להקנות ה"גוף" וה"פירות" להשי"ת

עבודת האדם כל ימי חלדו הוא מה ש"אני נבראתי לשמש את קוני" (משנה וברייתא סוף קדושין), דהשי"ת הוא "קונה הכל" – שכל ענייני העולם שייכים אך ורק לאדון הכל, אלא

שאינן הדבר נגלה לעין, ועבודת האדם היא לפעול שיהיה ניכר בגלוי שהוא וכל אשר לו קנויים ושייכים לרשותו ולבעלותו של הקב"ה, על ידי שכל הנהגתו בכל פרטיה היא אך ורק כפי רצון הבורא, וזהו עניין "קנין" ברוחניות בעבודת האדם – "להקנות" כל אשר לו לבורא ית"ש.

והנה, ענייני האדם שאותם צריך הוא להקנות להשי"ת נחלקים בכללות ל"גוף" ול"פירות", הלא המה ה"גוף" – האדם עצמו, ו"פירותיו" – פעולותיו.

ביתר ביאור:

ה"גוף" מורה על האדם כשלעצמו, ובזה נכללים גוף האדם, וכן הנפש וכוחותיה: השכל שבמוח, המידות שבלב, ושאר כל כוחות האדם שהם חלק מהאדם עצמו.

ואילו ה"פירות" – כשמים – הם כל הפעולות ה"צומחות" ויוצאות מנפש האדם וגופו, הלא הם המחשבות שמהרהר, הדיבורים שמוציא מפיו, והמעשים שעושה בפועל, שכל אלו הינם פירות ותוצאות היוצאות מנפש וגוף האדם, כי כל אלו הם "צמיחה" ותוצאה מהשכל והמידות שהם ה"גוף" של האדם.

והאדם בעבודתו צריך להקנות עצמו להשי"ת, ובזה יש חילוקים אם "מקנה" לבורא את ה"גוף" עצמו, או רק את ה"פירות" היוצאים ממנו, וכפי אשר יתבאר.

ה"בינוני" כל חייו במלחמת היצר – ונוצח בה

הנה נתבאר בארוכה בספר תניא קדישא (ראה פרקים א, י"ד) ההפרש בין מדריגת ה"צדיק" ולעומתו ה"בינוני" (ראה שם פ"א, שלעניין הדין ומשפט מקרי "צדיק" ברוב זכויות, ו"בינוני" במחצה על מחצה, אך כל זה הוא רק "שם המושאל", כי צדיק לאמיתו הוא רק באופן דלקמן):

שבאמת לאמיתו נקרא "צדיק" רק באם "אין לו יצר הרע", שביער מקרבו כל שמץ שייכות לרע, ולעולם אין לו תאוות לדברים שאינם מקדושה, וכל רצונותיו ותשוקותיו הם לעבוד את הבורא ית"ש בלבד, וממילא מובן אשר צדיק אמת זה לא עבר עבירה מימיו וגם לא יעבור לעולם, להיות שלא ייתכן אצלו רצון לעבירה ח"ו כלל.

וה"בינוני" הוא מי ש"יכול להיות סכלות הכסיל הרע בהתגלות לבו . . . להתאוות תאוה לכל ענייני גשמיות עולם הזה, בין בהיתר בין באיסור ח"ו", שהיצר הרע עודנו בתקפו להסיתו לעבור על רצון ה', אלא שהבינוני דרכו "להתגבר ולשלוט על הרע הזה המתאוה תאוה, שלא . . . להוציא תאוותו מכח אל הפועל", ומיד כשעולה לו הרהור עבירה, הרי הוא "דוחה בשתי ידיים ומסיח דעתו מיד שנזכר שהוא הרהור רע".

ומבאר שם, שהבינוני נוצח תמיד במלחמת היצר, ושווה הוא לצדיק לעניין המעשה בפועל, ש"לא עבר עבירה מימיו, ולא יעבור לעולם", ו"לא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו", ובעניין המעשה בפועל הוא מושלם בתכלית השלימות.

וההפרש בין הצדיק והבינוני, הוא שהצדיק יש בנפשו נטייה לקדושה בלבד, ואילו הבינוני עדיין עולים לו תאוות מענייני העולם, והוא מתגבר כארי לדחות אותם מיד, וכל ימיו עומד הוא במלחמת היצר.

רק הצדיק "מקנה" את ה"פירות שלא באו לעולם"

ולפי זה יבואר ענין קנין "פירות שלא באו לעולם" בעבודת הבורא ית"ש:

הצדיק מקנה להקב"ה את "הגוף", שהרי אין לו יצר הרע, ואם כן כל כולו – גופו, שכלו, מידותיו וכל הרצונות וההרהורים שעולים במוחו, כולם קנויים להשי"ת, ולעולם לא יעלה במוחו ובלבו שמץ עניין של רע.

ומכיוון שמקנה להשי"ת את "גוף" מוחו ולבו, הרי ממילא ה"פירות" שעתידים לצמוח מגוף זה, שהם המחשבות דיבורים ומעשים, קנויים הם להשי"ת מעיקרא עוד קודם שבאו לעולם, דמכיוון שמחשבות האדם ודיבוריו ומעשיו תלויים במוחו ולבו, הרי אם מוחו ולבו קנויים לקב"ה לגמרי, אי אפשר שיהיה איזה פגם ב"פירות", כי הם צומחים מה"גוף" שכבר קנוי כולו להשי"ת.

אבל הבינוני שאין גופו ונפשו קנויים לבורא, ועדיין עולים במוחו הרהורי עבירה ח"ו, ויש לו "תאוה לכל עניני גשמיות עולם הזה", נמצא שאין "גופו" קנוי להשי"ת. וזהו מה שבהלכה ש"אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם" ישנה אזהרה חשובה להבינוני:

מכיון שאין "גוף" הבינוני קנוי להשי"ת, לכן, גם כאשר נמצא במעמד ומצב מרומם, ועובד את השי"ת באופן נעלה, ומחליט החלטות בנוגע למעשיו ודיבוריו ומחשבותיו בעתיד, שיהיו ע"פ רצון השי"ת ובתכלית העילוי, הרי אינו יכול להיות בטוח שאכן כן יקום, שהרי מעשים אלו הם "פירות" ותוצאות של ה"גוף" – שכלו ומדותיו, וכיוון שה"גוף" עדיין אינו קנוי להשי"ת לבדו, מי יבטיחו אשר בשעה שיבוא לידי מעשה בפועל יצליח להתגבר על היצר ולפעול כפי רצון העליון ב"ה, ושמא יהיה ח"ו להיפך? ועל כן, אין הבינוני מקנה להקב"ה מעיקרא את ה"פירות" שלא באו עדיין לעולם, שהם המעשים דיבורים ומחשבות העתידים לבוא, אלא עליו להיות עומד מוכן למלחמה לעמוד חזק ולנצח היצר בעל עת ובכל שעה, ורק אז, כאשר ינצח בפועל במלחמה, הרי בזה הקנה לה' את המעשה, הדיבור או המחשבה דקדושה שפעל כבר במציאות.

[וראה במקור הדברים, אשר גם הבינוני יש לו עצה איך להקנות "פירות שלא באו לעולם", והוא בדרך הקנין הנקרא "גוף לפירותיו" בזמן התפילה, וראה שם עוד פרטים ואופנים בהקנאת מעשים העתידיים לבוא לבורא ית"ש].